



**WYROK
W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ**

9 maja 2025 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Roman Trzaskowski (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Władysław Pawlak

SSN Agnieszka Piotrowska

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym 9 maja 2025 r. w Warszawie
skargi kasacyjnej P.J.

od wyroku Sądu Apelacyjnego w Warszawie

z 11 września 2020 r., VI ACa 876/18,

w sprawie z powództwa P.J.

przeciwko H.B.

o zachówek,

**uchyla zaskarżony wyrok i przekazuje sprawę Sądowi
Apelacyjnemu w Warszawie do ponownego rozpoznania
i rozstrzygnięcia o kosztach postępowania kasacyjnego.**

Władysław Pawlak Roman Trzaskowski Agnieszka Piotrowska

(K.L.)

UZASADNIENIE

Powód P.J. domagał się zasądzenia od H.J. kwoty 141.666,67 zł z odsetkami z tytułu zachowku, wskazując, że w skład spadku po zmarłym Z.J. wchodzi prawo do własnościowego prawa do lokalu położonego przy ul. [...] w W. (dalej – „Prawo do lokalu”) oraz ekspektatywa uzyskania odszkodowania od Skarbu Państwa („Ekspektatywa odszkodowania”) z tytułu przejęcia nieruchomości przy ul. [...] („Nieruchomość”) na mocy dekretu z dnia 26 października 1945 r. o własności i użytkowaniu gruntów na obszarze m. st. Warszawy (Dz. U. Nr 50, poz. 279 ze zm.; dalej - „Dekret”).

Żądanie zachowku związanego z Prawem do lokalu zostało prawomocnie rozstrzygnięte na korzyść powoda: wyrokiem częściowym z dnia 3 lipca 2014 r. Sąd Okręgowy w Warszawie zasądził na jego rzecz z tego tytułu kwotę 16.834 zł, a wyrokiem z dnia 26 lipca 2016 r. Sąd Apelacyjny w Warszawie oddalił apelację pozwanej od tego orzeczenia.

Natomiast żądanie powoda w części związanej z Ekspektatywą odszkodowania nie zostało uwzględnione: wyrokiem z dnia 26 czerwca 2018 r. Sąd Okręgowy w Warszawie oddalił powództwo w tym zakresie, a wyrokiem z dnia 11 września 2020 r. Sąd Apelacyjny w Warszawie oddalił apelację powoda.

W sprawie ustalono m.in., że w dniu [...] Prezydent m.st. Warszawy wydał decyzję, w której po rozpatrzeniu wniosku ojca powoda – Z.J. z dnia 24 sierpnia 1990 r. odmówił przyznania odszkodowania za Nieruchomość spadkobiercom J. i W. - małżonków J., będących uprzednio właścicielami Nieruchomości („Decyzja”), z powodu niespełnienia przepisanych prawem przesłanek odszkodowania.

Mając na względzie treść Decyzji – wynika z niej, że odszkodowanie w ogóle nie było spadkodawcy należne - Sądy obu instancji przyjęły, że powód nie udowodnił istnienia prawa majątkowego, wchodzącego w skład spadku po Z.J., które mogło być uwzględnione przy obliczeniu należnego zachowku. Nie przedstawił żadnych dowodów w zakresie twierdzeń pozwu co do roszczeń związanych z Nieruchomością

i potwierdził, że nie toczyło się postępowanie mające na celu zwrot tej Nieruchomości; pozwana zaś zaprzeczała, aby była w posiadaniu tej nieruchomości bądź aktywów z nią związanych. Sąd Apelacyjny wskazał ponadto, że następcy spadkodawcy nie uzyskali również odszkodowania na drodze sądowej, gdyż prawomocnym wyrokiem wydanym w sprawie I C 1018/11 Sąd Okręgowy w Warszawie oddalił powództwo o odszkodowanie wytoczone przeciwko Skarbowi Państwa Prezydentowi m.st Warszawy.

W tych okolicznościach Sąd odwoławczy uznał, że wnioskowany przez powoda dowód z opinii biegłego na okoliczność wyceny wartości Ekspektatywy odszkodowania był nieprzydatny do rozstrzygnięcia.

Powód zaskarżył wyrok Sądu Apelacyjnego w całości. Zarzucił naruszenie art. 232 w związku z art. 391 § 1 k.p.c., art. 244 § 1 w związku z art. 391 § 1 k.p.c. oraz art. 177 § 1 pkt 3 k.p.c., które to naruszenia skutkować miały naruszeniem art. 991 § 1 w związku z art. 922 § 1 k.c. Wniósł o uchylenie zaskarżonego orzeczenia w całości i poprzedzającego go orzeczenia Sądu pierwszej instancji, oraz o przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi pierwszej instancji, ewentualnie, o uchylenie zaskarżonego orzeczenia w całości oraz o przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi drugiej instancji.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Naruszenia art. 244 § 1 w związku z art. 391 § 1 k.p.c. skarżący upatrywał w przyznaniu statusu dokumentu urzędowego Decyzji jedynie na podstawie niepoświadczonej za zgodność z oryginałem kopii, podczas gdy Decyzja ta została uchylona decyzją Wojewody Mazowieckiego z dnia 9 lutego 2011 r., a postępowanie administracyjne w przedmiocie ustalenia odszkodowania nie zostało zakończone.

Trzeba zatem zwrócić uwagę, że w orzecznictwie Sądu Najwyższego wyjaśniono, iż powołane przez stronę dowody z niepoświadczonych kserokopii nie stanowią wprawdzie dowodów z dokumentów, o których mowa w art. 244 i art. 245 k.p.c., nie są jednak pozbawione mocy dowodowej w rozumieniu art. 232 w związku z art. 308 k.p.c. i dopóki sąd ani strona przeciwna nie zakwestionuje ich i nie zażąda złożenia oryginałów dokumentów, stanowią one jeden ze środków dowodowych, przy pomocy których strona może udowodnić fakty istotne

dla rozstrzygnięcia sprawy (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z 19 marca 2021 r., II CSKP 25/21, niepubl.). W niniejszej sprawie powód nie kwestionował faktu wydania Decyzji ani jej treści. Nie podnosił również w apelacji procesowych zarzutów podważających wyrażoną w sprawie jedynie przez Sąd pierwszej instancji ocenę, że dowód z kserokopii Decyzji jest dowodem z dokumentu urzędowego. W tej sytuacji stwierdzenie Sądu Apelacyjnego, że doszło do wydania decyzji o określonej treści jedynie na podstawie złożonej do akt kserokopii, nie naruszało art. 244 § 1 w związku z art. 391 § 1 k.p.c.

Z uzasadnienia zaskarżonego wyroku wynika, że wydanie Decyzji było dla Sądu Apelacyjnego rozstrzygające dla oceny, iż do spadku po Z.J. nie weszła ekspektatywa odszkodowania za Nieruchomość.

W związku z tym należy przypomnieć, że w postępowaniu cywilnym wiążący charakter ma co do zasady jedynie ostateczna decyzja mająca wpływ na stosunki cywilnoprawne i wydana przez uprawniony do tego przez ustawę organ administracji publicznej (zob. np. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 7 października 2010 r., IV CSK 206/10, niepubl., z dnia 21 września 2018 r., V CSK 589/17, niepubl. i z dnia 5 listopada 2020 r., II CSK 818/18, niepubl.). Podział na decyzje ostateczne i nieostateczne oparty jest na stopniu ich wzruszalności i stabilności spowodowanych przez nie skutków prawnych. Wyczerpanie możliwości zaskarżenia decyzji odwołaniem (art. 52 § 2 p.p.s.a.) do organu wyższej instancji oznacza, że stała się ona ostateczna (zob. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 7 października 2010 r., IV CSK 206/10, niepubl.). W orzecznictwie Sądu Najwyższego wyjaśniono również, że w toku postępowania administracyjnego, w którym zapaść ma wiążąca w postępowaniu cywilnym decyzja administracyjna, zawieszenie postępowania cywilnego jest obligatoryjne i powinno trwać do czasu zakończenia tego prejudycjalnego postępowania, którym jest co do zasady, wydanie ostatecznej decyzji administracyjnej w rozumieniu art. 16 § 1 zd. 1 k.p.a. Decyzja, która nie ma charakteru ostatecznego, nie ma wiążącego znaczenia w sprawie cywilnej i nie może być elementem podstawy rozstrzygnięcia (zob. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 7 października 2010 r., IV CSK 206/10, niepubl.).

Przyjęcie zatem przez Sąd Apelacyjny, że Decyzja stanowi istotny element rozstrzygnięcia i uczynienie jej jego podstawą, było przedwczesne i powinno być poprzedzone oceną, czy Decyzja ta jest ostateczna. Tymczasem już z treści Decyzji wynikało, że przysługuje od niej odwołanie, a ostateczność Decyzji nie była objęta twierdzeniami stron, w tym pozwanej. Nie stanowiło takiego twierdzenia prezentowane przez pozwaną w toku postępowania stanowisko, że Decyzja „przesądza o braku podstaw do uzyskania jakiegokolwiek odszkodowania za nieruchomości dekretową” (np. pismo pełnomocnika pozwanej z 11 września 2017 r. – k. 700) w sytuacji, w której sama pozwana twierdziła również, iż nie wie, czy toczy się postępowanie o zwrot Nieruchomości albo odszkodowanie (rozprawa z dnia 23 września 2010 r. – k. 78-79) oraz że postępowanie administracyjne „o rekompensatę”, zainicjowane przez zmarłego męża toczy się (rozprawa z dnia 13 sierpnia 2013 r. - k. 317). Z twierdzeń pozwanej i samej Decyzji wynikało również, że stroną postępowania administracyjnego jest osoba trzecia - córka pozwanej i to ona posiada istotne dla sprawy informacje o toku tego postępowania.

Przyznanie zatem rozstrzygnięciu zapadłemu w prowadzonym z udziałem osoby trzeciej postępowaniu administracyjnym istotnego znaczenia dla oceny, czy istnieje wskazywana przez powoda Ekspektatywa i czy weszła ona do majątku spadkowego, rodziło po stronie Sądu Apelacyjnego obowiązek uprzedniej oceny, czy Decyzja jest ostateczna, a w razie potrzeby - podjęcia inicjatywy dowodowej z urzędu. Mimo bowiem obowiązywania w postępowaniu cywilnym zasady kontradyktoryjności, celem postępowania jest nadal dążenie do wydania orzeczenia zgodnego z zastosowaną normą prawną, czyli odpowiadającego rzeczywistym okolicznościom sprawy (zob. wyrok Sądu Najwyższego z 23 października 2014 r., I CSK 728/13, niepubl.; wyrok Sądu Najwyższego z 11 grudnia 2015 r., III CSK 23/15, niepubl.).

W konsekwencji naruszenia tych obowiązków nie sposób odeprzeć kasacyjnych zarzutów naruszenia art. 177 § 1 pkt 3 oraz art. 232 w związku z art. 391 § 1 k.p.c.

Z tych względów, na podstawie art. 398¹⁵ § 1 k.p.c., Sąd Najwyższy orzekł, jak w sentencji.

Władysław Pawlak

Roman Trzaskowski

Agnieszka Piotrowska

(M.M.)

[a.ł]